

JARÐRÆKTARLÖG.

43
20. júní

Vjer Christian hinn Tíundi, af guðs náð konungur Íslands og Danmerkur,
Vinda og Gauta, hertogi í Sljesvík, Holtsetalandi, Stórmaeri, Þjettmerski,
Láenberg og Aldinborg,

Gjörum kunnugt: Alþingi hefir fallist á lög þessi og Vjer staðfest þau með samþykki Voru:

I. KAFLI.

Um stjórn ræktunarmála.

1. gr.

Atvinnumálaráðuneytið hefir á hendi æðstu stjórn allra ræktunarmála.

2. gr.

Búnaðarfjelag Íslands hefir á hendi framkvæmd eða umsjón með framkvæmd þeirra ræktunarmála, sem lán eða styrkur er veittur til úr ríkissjóði, eða öðrum sjóði eða stofnun, sem er eign ríkisins, nema lög mæli öðruvísi fyrir sjerstaklega. Meðan Búnaðarfjelag Íslands fer með mál þau, sem því eru falin í lögum þessum, útnefnir atvinnumálaráðherra meiri hluta í stjórn þess, eftir tillögum landbúnaðarnefnda Alþingis.

3. gr.

Atvinnumálaráðuneytið skal jafnan leita álits Búnaðarfjelags Íslands um ræktunarmálefni, áður en þau eru fullráðin, og eigi má veita lán eða styrk úr sjóðum þeim og stofnunum, sem í 2. gr. getur, ef fjelagið leggur á móti því.

4. gr.

Búnaðarfjelag Íslands hefir á hendi umsjón með viðhaldi þeirra ræktunarfyriertækja, sem styrkur eða lán hefir verið veitt til úr sjóðum þeim eða stofnunum, sem um getur í 2. og 3. gr. Ennfremur hefir það eftirlit með því, að verk þessi sjeu unnin á þann hátt, sem í skilyrðum var haft, er lán eða styrkur var veitt, að svo miklu leyti sem verkið er óframkvæmt eða eftirlit þetta eigi falið öðrum sjerstaklega.

5. gr.

Störf þau, sem Búnaðarfjelagi Íslands eru ætluð í lögum þessum, framkvæmir ýmist stjórn þess, framkvæmdarstjóri eða ráðunautar, alt eftir því, sem lög fjelagsins og reglur mæla fyrir.

43

20. júní

6. gr.

Búnaðarfélag Íslands hefir heimild til, er því þykir þörf á, að velja sjer 1 trúnaðarmann í hreppi hverjum, til þess að hafa fyrir fjelagsins hönd umsjón og eftirlit með ræktunarfyrirtækjum þeim, sem undir það falla í þeim hreppi. Fjelagið fær mönnum þessum ítarlegt erindisbrjef, en borgun fyrir starf sitt fá þeir hjá hreppabúnaðarfélagunum, en þar sem þau eru ekki til, hjá þeim mönnum, er þeir vinna fyrir, eftir reglum, sem settar verða í erindisbrjefinu. Ef ágreiningur verður um borgun þessa, sker Búnaðarfélag Íslands úr.

II. KAFLI.

Um túnrækt og garðyrkju.

7. gr.

Atvinnumálaráðuneytið gefur út reglur, eftir tillögum Búnaðarfélags Íslands, um hversu áburðarhús og safnþrær skuli gerð. Nú hefir sá, er gera lætur áburðarhús eða safnþró, fylgt reglum þessum í öllu, og Búnaðarfélag Íslands telur hann hafa þörf fyrir húsið eða þróna, og má þá veita þeim, er verkið ljet framkvæma, styrk úr ríkissjóði, er nemi alt að einum þriðja kostnaðar við verkið.

8. gr.

Nú sljettar maður tún sitt eða eykur eða ræsir fram land til túngræðslu, og má þá veita honum styrk úr ríkissjóði, er nemi alt að $\frac{1}{4}$ kostnaðar, ef sannað er fyrir Búnaðarfélagi Íslands, að hann fullnægi skilyrðum þeim, er segir í 9. og 11. gr.

9. gr.

Styrkur greiðist ekki fyr en verkinu er lokið að fullu og landssvæðið komið í sémilega rækt. Þegar land er ræst fram til túngræðslu er þó nægilegt, að hið framræsta land, með sémilegri vinslu og áburði, geti orðið að túni.

Um sönnun fyrir, að skilyrðum þessarar greinar sje fullnægt, fer eftir reglugerð, sem sett er eins og segir í 7. gr.

10. gr.

Enginn fær styrk þann, sem segir í 8. gr., á fyrstu 10 dagsverkin, sem hann vinnur á ári hverju, fyrir hvern verkfæran mann, er hann hefir á heimili sínu til vinnu vistarár hvert. Nú lætur maður, sem hefir jörð eða jarðarpart eða landssvæði til afnota, niður falla eitt ár eða fleiri, talið frá 14. maí 1923, túnraktariðju þá, sem ræðir um í 8. gr., eða hann vinnur minna að þessum störfum en segir í fyrsta málslið þessarar greinar, og fær hann þá eigi

neinn styrk, nema fyrir það, sem umfram er 10 dagsverk á ári, fyrir hvern verkfæran mann, margfaldað með áratölu þeirri, sem ekkert var unnið að þessu starfi eða minna en hjer segir. Þó fá fátækir einyrkjar styrk fyrir það, er þeir vinna umfram 5 dagsverk, er jafngilda 10 hjá öðrum. 43
20. júní

11. gr.

Enginn styrkur greiðist til túnræktar á landi, sem æfla má að tekið verði til lóða undir hús, fiskreita eða annara hluta, sem óviðkomandi eru jarðrækt, á næstu 20 árum eftir að verkið var unnið.

12. gr.

Þeir, sem gera nýja matjurtagarða, geta vanst styrks úr ríkissjóði, er nemi alt að $\frac{1}{5}$ þess, er gerð þeirra kostar, og þar með talinn girðingarkostnaður, en eigi áburður. Styrkurinn verður þó ekki greiddur fyr en garðurinn hefir gefið sémilega uppskeru, að álitu Búnaðarfjelags Íslands (enda sje garðstæðið valið eða samþykkt af trúnaðarmanni þess). Styrkur verður eigi veittur til minni garða en 400 fermetra.

13. gr.

Mat og mæling jarðræktarframkvæmda þeirra, er um ræðir í 7.—12. gr., gera venjulega trúnaðarmenn þeir, sem í 6. gr. getur, en ella ráðunautar Búnaðarfjelags Íslands eða aðrir, sem það velur til þess. Mat þetta og mæling fer fram eftir reglum, sem settar eru á þann hátt, er segir í 7. gr. Ágreining um kostnað við fyrirtæki þau, sem styrk fá úr ríkissjóði samkv. 7.—12. gr., úrskurðar ráðherra.

14. gr.

Ríkisstjórnin greiðir styrk samkvæmt þessum kafla, þegar undirbúningur sá hefir farið fram, sem lög þessi og reglugerð eða reglugerðir, er settar verða samkvæmt þeim, segja fyrir um.

III. KAFLI.

Um vjelayrkju o. fl.

15. gr.

Úr ríkissjóði má árlega veita fje til að starfrækja og gera tilraunir með jarðræktarvjelar, svo sem þúfnabana, skurðgröfur og aðrar stærri nýttísku-vjelar, sem eru við hæfi hjer á landi. Árlegt tillag úr ríkissjóði má þó ekki nema meiru en svo, að tekjur Vjelasjóðs og tillag ríkissjóðs verði samtals 50000 krónur.

43
20. júní

16. gr.

Búnaðarfélag Íslands sjer um starfrækslu vjela þeirra, sem keyptar eru samkvæmt 15. gr., og ákveður, að fengnu samþykki atvinnuáráðuneytisins, hvar unnið skuli með þeim á hverju ári. Kostnaðinn af starfrækslunni greiða þeir, sem unnið er fyrir; en heimilt er þó, ef vinnukaupandi óskar þess, og að álitum Búnaðarfélags Íslands þarf þess með, að lána honum vinnukostnaðinn að helmingi, gegn fullnægjandi tryggingu, og endurgreiðast lán þessi og ávaxtast eftir þeim reglum, sem nú gilda um jarðræktarlán úr Ræktunarsjóði.

17. gr.

Ríkisveðbankinn hefir á hendi innheimtu lána þeirra, er í 16. gr. getur, og skulu vextir og afborganir renna í sjerstakan sjóð, er nefnist „Vjelasjóður“. Markmið þessa sjóðs er að útvega og gera tilraunir með landbúnaðarvjelar og starfrækja þær, ef þörf krefur.

Ef Ríkisveðbankinn verður ekki tekinn til starfa áður en innheimta þarf vexti eða afborganir af lánnum þessum, hefir Búnaðarfélag Íslands innheimtuna á hendi, þar til bankinn tekur til starfa.

18. gr.

Með reglugerð, sem sett er eins og segir í 7. gr., skal kveða á um tryggingar fyrir lánnum þeim, sem í 16. gr. getur, og annað er þau snertir. Enn fremur skal á sama hátt setja reglur um Vjelasjóðinn.

19. gr.

Andvirði og áfallinn rekstrarkostnaður þeirra tveggja þúfnabana, sem þegar hafa verið keyptir af Búnaðarfélagi Íslands, greiðist úr Ræktunarsjóði, en það, sem útistandandi er fyrir vinnu þeirra, rennur í Vjelasjóð og er fyrsti vísir hans.

IV. KAFLI.

*Um jarðræktarlán.***20. gr.**

Ríkisveðbankinn má eigi lána fje Ræktunarsjóðsins eða Kirkjujarðasjóðsins til annars en landbúnaðar, og má eigi lána minna en $\frac{2}{3}$ til jarðræktar úr þeim, enda sje reikningum sjóða þessara jafnað haldið út af fyrir sig.

21. gr.

Vextir af lánnum til jarðræktar, sem veitt eru samkvæmt 20. gr., mega ekki hærri vera en 4 af hundraði á ári og lánstíminn eigi skemri en 20 ár og lánin afborgunarlaus 4 fyrstu árin.

43

20. júní

22. gr.

Ríkisveðbankanum er heimilt að veita lán til allskonar jarðabóta, en jafnan skal það skilyrði sett, að lántakandi leggi fram til hinna umræddu jarðabóta sem svarar $\frac{1}{3}$ kostnaðar við þær, auk styrks, sem kann að fást til þeirra. Alt að helmingi slíkra lána má greiða strax, en afganginn ekki fyr en verkinu er lokið. Ef um stærri fyrirtæki er að ræða, má þó greiða lánið í fleiri hlutum, jafnóðum og verkinu miðar áfram, eftir því sem Búnaðarfjelag Íslands telur hæfilegt.

23. gr.

Ríkisveðbankinn má eigi veita nein lán til jarðræktar, nema Búnaðarfjelag Íslands leggi með því og hafi samþykkt kostnaðaráætlun, sem jafnan skal fylgja slíkum lánbeiðnum, ásamt nákvæmri lýsingu á hinu fyrirhugaða verki.

24. gr.

Atvinnumálaráðuneytið setur nánari reglur um jarðræktarlán Ríkisveðbankans, að fengnum tillögum Búnaðarfjélags Íslands og stjórnar bankans.

V. KAFLI.

Sjerákvæði um jarðeignir ríkissjóðs.

25. gr.

Pegar þjóðjörð eða kirkjujörð losnar úr ábúð, sem álýst sjerstaklega vel fallin til skiftingar í nýbýli að dómi umráðamanns jarðarinnar, skal leitað álits Búnaðarfjélags Íslands um það áður en jörðin er bygð.

26. gr.

Nú telur Búnaðarfjelag Íslands þjóðjörð eða kirkjujörð vel fallna til skiftingar í nýbýli, og má þá eigi festa hana í ábúð þannig, að til fyrirstöðu sje slíkri skiftingu.

27. gr.

Pegar þjóðjörð eða kirkjujörð er bygð, skal jafnan þar, sem við getur átt, ákveðið í byggingarbrjefinu, að leiguliði megi vinna af sjer landsskuld og leigur með jarðabótum á leigujörð sinni. Jarðabætur, sem leiguliði greiðir með landsskuld, og leigur skulu metnar til slíkrar greiðslu þriðjungí minni en ella,

43 þannig, að sá, sem greiðir landsskuld og leigur með jarðabótum, lætur þriðjung
20. júní hærri fjárhæð en afgangsupphæðinni nemur.

Sama rjett hafa landssetar ríkissjóðs, sem nú eru, þar með taldir prest-
 ar, hvort sem þeir hafa fengið pressetrið fyrir eða eftir að lög þessi öðlast gildi.

28. gr.

Jarðabætur, sem ganga til landsskuldargreiðslu og leigna, njóta einskis
 styrks af opinberu fje. Um jarðabótastyrk leiguliða á þjóðjörðum og kirkju-
 jörðum fer að öðru leyti eftir fyrirmælum 8.—11. gr.

29. gr.

Nú vill leiguliði á þjóðjörð eða kirkjujörð vinna af sjer landsskuld og
 leigur, eins og segir í 27. gr., að nokkru eða öllu leyti, og skal hann þá skýra
 umráðamanni jarðarinnar frá, hverjar jarðabætur hann ætli sjer að vinna, en
 umráðamaðurinn leitar síðan álits Búnaðarfjelags Íslands um fyrirætlanir þess-
 ar. Ef Búnaðarfjelag Íslands telur ekkert við það að athuga, skýrir það leigu-
 liða og umráðamanni jarðarinnar frá því, en ella aðeins leiguliða, og tilgrein-
 ir ástæður. Engin jarðabót er gild borgun upp í landsskuld og leigur, nema
 fullgerð sje og vel af hendi leyst, að áliti Búnaðarfjelags Íslands, í gjalddaga
 þeirrar landsskuldar eða leigna, er greiða á með henni.

30. gr.

Atvinnumálaráðuneytið setur umráðamönnum þjóðjarða og kirkjujarða
 nánari reglur um bau atriði, sem um er rætt í 25.—29. gr.

VI. KAFLI.

Um erfðafestulönd.

31. gr.

Bæjarstjórnir í kaupstöðum landsins, að Reykjavík undanskilinni, og
 hreppsnefndir í kauptúnum skulu, áður en eitt ár er liðið frá því lög þessi
 öðlast gildi, senda Búnaðarfjelagi Íslands skýrslu um land það sem að áliti
 þeirra liggur best við til ræktunar innan takmarka kaupstaðarins eða kaup-
 túnsins, en þó eigi, ef líkur eru til, að á því þurfi að halda til húsalóða í fyrir-
 sjáanlegri framtíð. Þegar þjóðjörð eða kirkjujörð liggur að landi kaupstaðar
 eða kauptúns, ná þessi ákvæði einnig til hennar. Skýrslu þessari skulu fylgja
 þær upplýsingar, sem Búnaðarfjelag Íslands tiltekur.

32. gr.

Að fengnum skýrslum þeim, er getur um í 31. gr., gerir Búnaðarfjelag
 Íslands, eins fljótt og verða má, uppdrátt af landinu og skiftir því í skákir, eigi

minni en 2 og eigi stærri en 5 ha. Hver skák skal ætluð einum manni til ræktun- **43**
 unar, og skal þeim skift þannig, að sem kostnaðarminst verði vegalagning um 20. júní
 svæðið, lagning vatnsæða, rafmagnstauga og gerð annara mannvirkja, sem
 vinna þarf. Afrit af upprættinum sendir Búnaðarfélag Íslands bæjarstjórn
 eða hreppsnefnd.

33. gr.

Nú óskar maður að fá skák til ræktunar, og skal hann þá snúa sjer til
 hlutaðeigandi hreppsnefndar eða bæjarstjórnar með beiðni um meðmæli hennar.
 Að fengnum meðmælum þessum getur hann snúið sjer til sýslumanns eða
 bæjarfógeta og fengið hjá honum útnefnda tvo hæfa og óvillhalla menn til að
 meta skákina til peningaverðs, ef hann nær eigi samkomulagi við eiganda um
 árgjald af henni.

34. gr.

Ekki getur eigandi eða umráðamaður bannað, að óræktað land sje tekið
 til ræktunar eftir kafla þessum, nema svo sje ástatt sem hjer segir:

- a. Að hann hafi sjálfur gert viðbúnað til að rækta landið á einhvern veg eða
 færi sönnur á, að landið sje honum nauðsynlegt vegna annara afnota.
- b. Að landið sje sannanlega öðrum ljeð til ræktunar.
- c. Að á því landi sjeu einhverjar minjar eða sjerstök náttúruþryði, sem hann
 vill eða ætlar að friða.

35. gr.

Landskákir þessar skulu jafnan, þegar ríkissjóður, hreppsfjelag eða bæj-
 arfjelag er eigandi, leigðar í erfðafestu til 75 ára, og skal árgjaldið vera 5 af
 hundraði af matsverði eða því verði, sem eiganda og leigutaka hefir komið saman
 um. Ef einstakir menn eru eigendur landskákanna, ráða þeir, hvort þær eru
 seldar matsverði eða leigðar eins og fyr er sagt.

36. gr.

Að leigutímanum liðnum fellur landið aftur til eiganda, án endurgjalds,
 nema leigutaki vilji endurnýja leiguna til 10 ára í senn, gegn því að greiða 4 af
 hundraði á ári af þáverandi matsverði landsins.

37. gr.

Um erfðafestulönd þessi skal jafnan gera skriflegan samning, er leigu-
 taki skal láta þinglesa á sinn kostnað. Leigutaki getur selt rjett sinn og veðsett.

38. gr.

Land, sem tekið er til ræktunar eftir fyrirmælum þessa kafla, skal leigutaki
 rækta á eigi lengri tíma en 10 árum, enda sje minst tíundi hluti ræktaður á ári

43 hverju. Að öðrum kosti fellur landið aftur til eiganda, án þess að nokkuð greið-
20. júní ist fyrir það, sem unnið kann að vera að ræktun þess. Jafnan skal gripheld girð-
 ing um þann hluta landsins, sem ræktaður er.

39. gr.

Erfðafestulönd þessi má einungis nota til jarðræktar, að undanskildu
 svæði, sem þarf til íbúðarhúss, útihúsa og peningshúsa leigutaka.

40. gr.

Nánari reglur um erfðafestulönd þessi má setja á þann hátt, sem segir
 í 7. gr.

VII. KAFLI.

Um tilrauna-nýbýli.

41. gr.

Úr ríkissjóði má greiða kostnað af að reisa og rækta 2 nýbýli í svonefnd-
 um Víði í landi Mosfells í Mosfellssveit, með 10 hektörum ræktaðs lands hvort,
 og hefir Búnaðarfélag Íslands á hendi framkvæmd þess og umsjón, undir yfir-
 stjórn atvinnumálaráðuneytisins.

42. gr.

Nýbýli þau, er ræðir um í 41. gr., má leigja gegn 4% ársvöxtum af því
 fje, sem til þeirra hefir farið, eða selja fyrir kostnaðarverð, með sömu kjörum
 og þjóðjarðir eru nú seldar.

VIII. KAFLI.

Um endurskoðun laga þessara o. fl.

43. gr.

Lög þessi öðlast gildi 1. júlí 1923, og skulu þau endurskoðuð áður en
 5 ár eru liðin frá þeim tíma.

Eftir þessu eiga allir hlutaðeigendur sjer að hegða.

Gefið á Amalúborg, 20. júní 1923.

Undir Vorri konunglegu hendi og innsigli.

Christian R.
 (L. S.)

Kl. Jónsson.